

М.В. Матвієць (Дніпропетровський національний
університет імені Олеса Гончара, Україна)

СПЕЦИФІЧНІСТЬ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ КОНСОЛІДОВАНИХ КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУР

У статті наведено уточнене визначення фінансового потоку та розглянуто специфічні властивості фінансових потоків консолідованих корпоративних структур. Обґрунтовано використання нестационарних фінансових потоків корпорацій як пріоритетного об'єкта управління та запропоновано послідовність управління такими потоками.

Ключові слова: фінансовий потік, стаціонарність, синергетичний ефект, послідовність управління фінансовими потоками.

Рис. 2. Літ. 17.

М.В. Матвиец (Днепропетровский национальный
университет имени Олеса Гончара, Украина)

СПЕЦИФИЧНОСТЬ ФИНАНСОВЫХ ПОТОКОВ КОНСОЛИДИРОВАННЫХ КОРПОРАТИВНЫХ СТРУКТУР

В статье приведено уточненное определение финансового потока и рассматриваются специфические свойства финансовых потоков консолидированных корпоративных структур. Обосновано использование нестационарных финансовых потоков корпораций как приоритетного объекта управления, и предложена последовательность управления такими потоками.

Ключевые слова: финансовый поток, стационарность, синергичный эффект, последовательность управления финансовыми потоками.

M.V. Matviyets (Dnipropetrovsk National University of Oles Honchar, Ukraine)

SPECIFICITY OF FINANCIAL FLOWS OF CONSOLIDATED CORPORATE STRUCTURES

The article presents the specified definition of a financial flow and considers the specific features of financial flows of the consolidated corporate structures. The usage of non-stationary financial flows of corporations as a priority object of management is grounded, and the order in managing these flows is offered.

Keywords: financial flow; stationarity; synergic effect; order in managing the financial flows.

Постановка проблеми. Останнім часом значно збільшилась кількість наукових праць, присвячених розгляду сутності фінансових потоків, причому існують суттєві розбіжності у науковій інтерпретації зазначеного поняття. Розбіжність у думках щодо сфери дії фінансових потоків виникає внаслідок двох підходів до трактування економічної сутності фінансів: розподільної та відтворювальної. Прихильники розподільної теорії стверджують, що фінанси виникають на другій стадії відтворювального процесу – при розподілі та перерозподілі вартості сукупного суспільного продукту, що свідчить про обмеженість такого підходу [14]. Згідно з відтворювальною теорією, фінанси розглядаються на всіх стадіях відтворювального процесу, зараховуючи до складу фінансів усю сукупність грошових розподільних відносин [12], хоча їхня участь на різних стадіях неоднакова. Розподіл відбувається і на виробничій стадії, і на стадії обміну, і на стадії споживання.

Відсутність єдиної думки щодо визначення поняття «фінансові потоки» пов'язана із зовнішніми формами прояву фінансової категорії, які були сформовані за часів командно-адміністративної економіки, коли управління фінансовими ресурсами було прерогативою державних органів влади. Враховуючи той факт, що фінанси, які функціонують на рівні підприємств, обслуговують сферу матеріального виробництва і відображають закономірності розвитку економіки країни в цілому, ігнорування відтворювальної стадії у сфері дії фінансових важелів є обмеженим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зважаючи на специфічність організації економічних відносин всередині консолідованих корпоративних структур, окремі їхні складові також повинні мати специфічні форми прояву. Останнє стосується насамперед фінансових потоків консолідованих корпоративних структур, які поєднують елементи цих системних утворень в єдине ціле. Розгляду сутності фінансових потоків присвячено праці як українських, так і зарубіжних науковців: Г. Азаренкової [6], М.М. Бердара [1], З. Броді [5], О. Васюренка [6], В. Євстигнєєва [10], Дж.М. Кейнса [11], М. Лапусти [16], Р. Мертон [5], П. Нікольського [16] та інших. Часто поняття фінансового потоку ототожнюється з поняттям грошового потоку, тому поглиблено розглядається сутність і форми прояву саме грошового потоку (Г. Бірман [2], І.О. Бланк [3], В.В. Бочаров [4], С. Грей [9], Б. Нідлз [9], О.С. Олексюк [13], І. Пліскус [15], В.А. Харченко [17], С. Шмідт [2] та ін.). Розбіжності в інтерпретації понять «фінансовий потік» і «грошовий потік», а також у розумінні сутності потоку створює методологічні труднощі в обґрунтуванні процесу управління ними.

Невирішені частини проблеми. Особливо зазначені розбіжності стосуються управління корпораціями як такими організаційними утвореннями, в яких відбувається розщеплення права власності та відповідне розщеплення процесів управління фінансовими ресурсами корпорацій. Оскільки в консолідованих корпоративних структурах трансформація абстрактного капіталу в конкретний відбувається (на відміну від простих корпоративних структур) нееквівалентно, то повинно відбуватись додаткове розщеплення фінансових потоків.

Метою дослідження є аналіз існуючого теоретичного розуміння фінансових потоків та їхніх специфічних властивостей на рівні консолідованих корпоративних структур.

Основні результати дослідження. Деякі науковці, наприклад, З. Броді [5], Р. Мертон [5], В. Євстигнєєв [10, 12–13], М. Лапуста [15], П. Нікольський [15], при визначенні фінансового потоку користуються іншим терміном – flows of funds. М.М. Бердар [1, 64] погоджується з думкою вказаних фахівців, оскільки цей показник відображає рух не тільки грошової маси, а й інших активів підприємства, що відповідає економічній сутності фінансових ресурсів. Незаперечною є думка Дж.М. Кейнса, який різницю між грошима та всіма іншими активами вбачає у тому, що «для грошей їхня премія за ліквідність набагато перевищує витрати на утримання, тоді як витрати на утримання інших активів набагато перевищують їхню премію за ліквідність» [11, 154]. М.М. Бердар [1, 64] погоджується і з думкою О. Васюренка та Г. Азаренкової [6, 29] щодо ото-

тоження понять «фінансовий потік» і «грошовий потік», оскільки це ускладнює побудову адекватних систем управління фінансовими ресурсами.

Визначаючи поняття «фінансовий потік», слід виходити із загальнонаукового розуміння потоку. Утилітарно потік означає сукупність рухомих предметів протягом певного часового проміжку [7, 540]. Якщо їхній рух через певний час повторюється, то це означає, що потік має циклічний характер. Час, через який певні операції (дії) послідовно відбуваються, прийнято називати циклом [8, 547]. Таким чином, поняття потоку нерозривно пов'язане із поняттям часу. Фінансовий потік уособлює рух фінансових ресурсів у часі. Виходячи зі структури поняття, емпіричним об'єктом категорії «фінансові потоки» є фінансові ресурси. Фінансові ресурси утримуються у відповідних фондах і рухаються з одного фонду до іншого, тому пов'язані між собою та з фондами фінансових ресурсів. Рух фінансових ресурсів необхідно розглядати у часі, тому властивістю поняття «фінансові потоки» є їх динамічний характер. Отже, визначення фінансових потоків матиме таку форму: фінансові потоки – це динамічна форма фінансових ресурсів, що спрямовано рухаються з одного фонду до іншого, уособлюючи процес розподілу і перерозподілу доданої вартості та частини національного доходу у грошовій формі.

Основні відмінності між існуючими визначеннями фінансових потоків і пропонованим визначенням відображено на рис. 1.

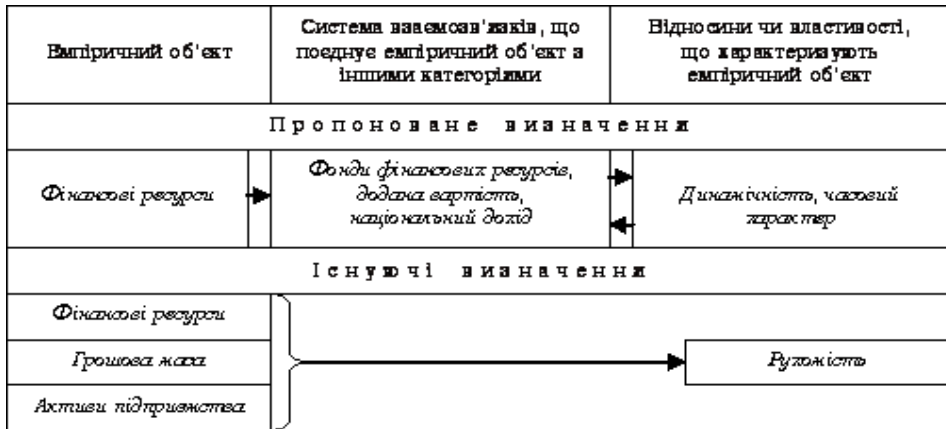

Рис. 1. Основні відмінності між існуючими визначеннями фінансового потоку та пропонованим визначенням, авторська розробка

Принциповою відмінністю між існуючими визначеннями фінансового потоку та пропонованим визначенням є те, що відсутня дуальність в інтерпретації емпіричного об'єкта. Згідно із пропонованим визначенням, фінансові потоки виникають унаслідок руху фінансових ресурсів, отже, активи підприємства не можуть бути джерелом фінансових потоків, а відображають тільки спрямованість їх руху. Рух фінансових потоків відбувається тільки в межах його капіталу і має часовий характер. Відповідно, з методологічної точки зору відображенням руху фінансових потоків можуть бути диференціальні рівняння, що відтворюють закономірності руху фінансових потоків у часі ($\Delta F/\Delta t$).

Фінансові потоки – багатогранне поняття, яке характеризується багатьма видами фінансових ресурсів та економічних відносин, що виникають внаслідок їх руху. Для забезпечення ефективного цілеспрямованого управління фінансовими потоками необхідною є систематизація їх видів за допомогою класифікаційного розподілу. Методом дослідження множини об'єктів шляхом їх поділу на класи (групи) за відповідною загальною ознакою з метою пізнання сутності, змісту, ступеня схожості і різниці об'єктів М.М. Бердаром розроблено класифікацію фінансових потоків за такими ознаками [1, 65]: за напрямком руху фінансових ресурсів (односторонні (вхідні, вихідні), двосторонні); за сферою існування (внутрішні, зовнішні); за періодичністю (випадкові, постійні з невизначеним періодом часу, постійні з визначеним періодом часу); за видом діяльності (операційні, фінансові, інвестиційні); за формою фінансових ресурсів (грошові, товарні, негрошові). Наведена класифікація фінансових потоків дає змогу: згрупувати фінансові потоки та розробити відповідний механізм управління ними, спрямувати зусилля окремих підрозділів підприємства на підвищення ефективності здійснення господарських операцій як у цілому, так і в розрізі певних груп потоків.

Фінансові потоки консолідованих корпоративних структур матимуть більш складну організацію, оскільки у процесі їх руху порушується еквівалентність. Тому доцільно доповнити системи класифікації фінансових потоків ще однією ознакою. Такою ознакою може бути стаціонарність потоку або властивість змінювати як спрямованість, так і часові характеристики. Відповідно, можуть існувати потоки стаціонарні та нестаціонарні. Основною ознакою виникнення нестаціонарних потоків є втрата ними еквівалентності. Нестационарні потоки повинні також характеризуватись відносно вищим рівнем волатильності. Саме нестаціонарні потоки найшвидше можуть виступати джерелом синергетичного ефекту: частина фінансових ресурсів, що трансформуються та/ або споживається в процесі руху нестаціонарних фінансових потоків, приводить до виникнення економічного ефекту, який, з огляду на його недослідженість, може розглядатись як синергетичний. Разом з тим, саме нестаціонарні фінансові потоки є найбільш привабливим об'єктом управління, оскільки дають змогу отримати зазначений ефект. Керовані нестаціонарні фінансові потоки можна розглядати як потоки Куєта (за аналогією з відповідними потоками в гідродинаміці), або як потоки із заданими параметрами та часовими характеристиками руху. Процес управління рухом нестаціонарних фінансових потоків консолідованих корпоративних структур може виглядати так (рис. 2).

Фінансові потоки консолідованих корпоративних структур є специфічним об'єктом управління, оскільки можуть мати властивості, відмінні від властивостей потоків інших суб'єктів підприємницької діяльності.

Висновки. Основною відмінністю управління фінансових потоків консолідованих корпоративних структур є порушення еквівалентності при переміщенні фінансових ресурсів. Джерелом порушення еквівалентності може бути нестаціональність і волатильність фінансових потоків. Найшвидше нестаціонарність призводить також до виникнення позитивного синергетичного ефекту, що може бути підставою для пріоритетності вибору нестаціонарних фінансових потоків як об'єктів управління.

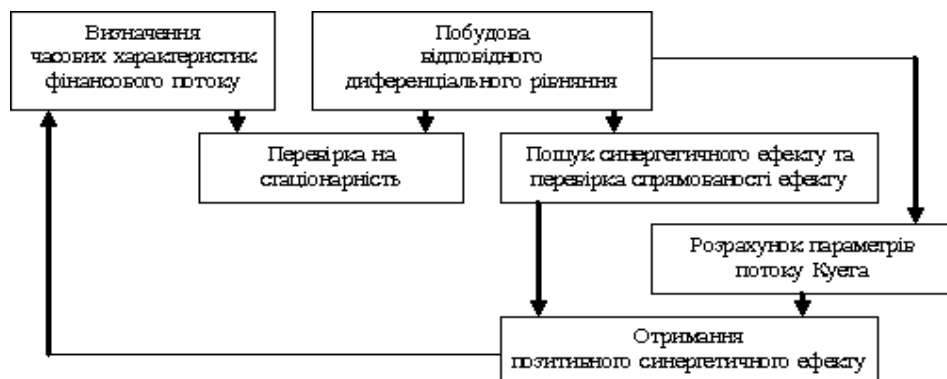

Рис. 2. Пропонована послідовність управління нестационарними фінансовими потоками консолідованих корпоративних структур, авторська розробка

Керованості синергетичного ефекту можна досягти за рахунок цілеспрямованого вибору фінансових потоків консолідованих корпоративних структур як об'єктів управління. Якщо розглядати фінансові потоки як динамічну форму фінансових ресурсів, що спрямовано рухаються з одного фонду до іншого, уособлюючи процес розподілу і перерозподілу доданої вартості та частини національного доходу у грошовій формі, то для консолідованих корпоративних структур можна виокремити нестационарні фінансові потоки. Нестационарні фінансові потоки не є стабільними у часі і спрямованості руху. Нестационарність можна розглядати як один із основних чинників, які обумовлюють порушення еквівалентності процесів трансформації капіталу в межах консолідованих корпоративних структур, а отже, як один із чинників, що обумовлюють виникнення синергетичного ефекту.

Удосконалено теоретичне забезпечення управління фінансовими потоками корпорацій унаслідок обґрунтування вибору нестационарних фінансових потоків як пріоритетних об'єктів управління, що дає змогу використати позитивний синергетичний ефект, який виникає при порушенні еквівалентності трансформації капіталу консолідованих корпоративних структур. Запропоноване визначення фінансового потоку та виокремлення його нової класифікаційної ознаки – стаціонарності, на відміну від існуючих, дають змогу пов'язати методичне обґрунтування управління фінансовими потоками консолідованих корпоративних структур та їхні властивості.

1. Бердар М.М. Управління фінансовими потоками підприємства // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2008. – №6. – С. 63–69.
2. Бирман Г., Шмидт С. Капиталовложения: экономический анализ инвестиционных проектов / Пер. с англ.; Под. ред. Л.П. Бельх. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 631 с.
3. Бланк И.А. Управление финансовой стабилизацией предприятия. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2003. – 246 с.
4. Бочаров В.В. Управление денежным оборотом предприятий и корпораций. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 144 с.
5. Броди З., Мертон Р. Финансы: Учебник / Пер. с англ. – М.: Вильямс, 2000. – 592 с.
6. Васюренко О.В., Азаренкова Г.М. Фінансове управління потребує точного визначення окремих понять // Фінанси України. – 2003. – №1. – С. 28–33.

7. Великий тлумачний словник української мови / Упоряд. Т.В. Ковальова. – Харків: Фолю, 2005. – 760 с.
8. Великий тлумачний словник. Сучасна українська мова від А до Я / Упоряд. А.П. Загнітко. – Донецьк: Бао, 2008. – 704 с.
9. *Грей С., Нидлз Б.* Финансовый учет: глобальный подход / Пер. с англ. – М.: Прагма, 2006. – 674 с.
10. *Евстигнеев В.Р.* Финансовый рынок в переходной экономике. – М.: Эдиториал УРСС, 2000. – 240 с.
11. *Кейнс Дж.* Общая теория занятости, процента и денег/ Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1978. – 592 с.
12. *Кизим Н.А., Лю Ли.* Оценка и финансовый анализ деятельности предприятия. – Х.: Бизнес-Информ, 2000. – 96 с.
13. *Олексюк О.С.* Системи прийняття фінансових рішень на мікрорівні. – К.: Наукова думка, 1998. – 508 с.
14. *Павлова Л.Н.* Финансы предприятий: Учебник. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1998. – 488 с.
15. *Пліскус І.* Теоретико-методологічні основи формування фінансової системи підприємства // Регіональна економіка.– 2003.– №3. – С. 44–54.
16. Современный финансово-кредитный словарь / Под ред. М.Г. Лапусты, П.С. Никольско-го. – М.: Инфра-М, 1999. – 526 с.
17. *Харченко В.А.* Грошовий обіг і грошові потоки підприємства // Вісник економічної науки України.–2009.– №2. – С. 160–163.

Стаття надійшла до редакції 19.12.2011.

КНИЖКОВИЙ СВІТ

СУЧАСНА ЕКОНОМІЧНА ТА ЮРИДИЧНА ОСВІТА
ПРЕСТИЖНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ

Україна, 01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26
E-mail: book@nam.kiev.ua
тел./факс 288-94-98, 280-80-56

Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: Наук. монографія. – К.: Національна академія управління, 2010. – 232 с. Ціна без доставки – 40 грн.

Автори: **М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева.**

У монографії розкрито місце і засади фінансової безпеки в системі економічної безпеки на двох рівнях управління економікою країни: держави і підприємства. Розкрито роль економічної безпеки в розвитку економіки України, визначено і обґрунтовано шляхи забезпечення фінансової безпеки на рівні держави.

Викладено методологічні основи фінансової безпеки підприємства та управління нею. Визначено форми і методи удосконалення механізму управління фінансовою безпекою на рівні підприємства.